

ISSN (PRINT) 2413-1865
ISSN (ONLINE) 2663-2772
DOI 10.32999/KSU2413-1865

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
(м. Івано-Франківськ)

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

COLLECTION OF RESEARCH PAPERS

«PEDAGOGICAL SCIENCES»

Випуск 100

Видавничий дім
«Гельветика»
2022

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пермінова Л.А. – кандидат педагогічних наук, професор, Херсонський державний університет, Україна

Заступники головного редактора:

Петухова Л.Є. – доктор педагогічних наук, професор, Херсонський державний університет, Україна;

Слюсаренко Н.В. – доктор педагогічних наук, професор, Херсонський державний університет, Україна

Відповідальний секретар:

Гончаренко Т.Л. – кандидат педагогічних наук, доцент, Херсонський державний університет, Україна

Технічний секретар:

Блах В.С. – кандидат педагогічних наук, доцент, Херсонський державний університет, Україна

Члени редакційної колегії:

Андрієвський Б.М. – доктор педагогічних наук, професор, Херсонський державний університет;

Бондаренко О.В. – кандидат педагогічних наук, доцент, Криворізький державний педагогічний університет;

Вінник М.О. – кандидат педагогічних наук, доцент, Херсонський державний університет;

Воропай Н.А. – кандидат педагогічних наук, доцент, Херсонський державний університет;

Гаран М.С. – кандидат педагогічних наук, Херсонський державний університет;

Глухов І.Г. – кандидат педагогічних наук, доцент, Херсонський державний університет;

Гнєдкова О.О. – кандидат педагогічних наук, Херсонський державний університет;

Голінська Т.М. – кандидат педагогічних наук, доцент, Херсонський державний університет;

Князян М.О. – доктор педагогічних наук, професор, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова;

Коваль Л.В. – доктор педагогічних наук, професор, Бердянський державний педагогічний університет;

Ковшар О.В. – доктор педагогічних наук, професор, Криворізький державний педагогічний інститут;

Мухаммет Демірбілек – доктор наук, магістр наук, Сюлейман Демірель Університет, Туреччина;

Нагрибельна І.А. – доктор педагогічних наук, доцент, Херсонська державна морська академія;

Носко Ю.М. – кандидат педагогічних наук, доцент, Національний університет «Чернігівський колегіум імені Тараса Григоровича Шевченка»;

Омельчук С.А. – доктор педагогічних наук, професор, Херсонський державний університет;

Пахомова О.В. – кандидат педагогічних наук, доцент, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара;

Саган О.В. – кандидат педагогічних наук, доцент, Херсонський державний університет;

Смутченко О.С. – доктор філософії, Херсонський державний університет;

Співаковський О.В. – доктор педагогічних наук, професор, Херсонський державний університет;

Суріна Ірина – доктор соціологічних наук, професор, Поморська Академія, м. Слупськ, Польща;

Хоружа Л.Л. – доктор педагогічних наук, професор, Київський університет імені Бориса Грінченка;

Чайка В.М. – доктор педагогічних наук, професор, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка;

Шевцов А.Г. – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова.

**Збірник наукових праць «Педагогічні науки» є фаховим виданням (категорія «Б»)
на підставі Наказу МОН України № 886 від 02.07.2020 року (додаток № 4) з педагогічних наук
(011 – Освітні, педагогічні науки, 012 – Дошкільна освіта, 013 – Початкова освіта,
014 – Середня освіта (за предметними спеціальностями), 015 – Професійна освіта
(за спеціалізаціями)).**

**Журнал включено до наукометричної бази даних Index Copernicus
(Республіка Польща)**

**Затверджено відповідно до рішення вченої ради
Херсонського державного університету
(протокол від 20.12.2022 р. № 6)**

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації – серія КВ № 23957-13797ПР
від 26.04.2019 р. видане Міністерством юстиції України

Офіційний сайт видання: <https://ps.journal.kspu.edu>

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА НАВЧАННЯ

Андрієвський Б. М., Пермінова Л. А. ФОРМУВАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УМІННЯ ПРОГНОЗУВАТИ У ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	5
Саган О. В. ГЕЙМІФІКАЦІЯ ЯК СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ ТРЕНД.....	12

СЕКЦІЯ 2

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Бурак В. Г., Карташова О. Г. ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ.....	19
Пирожок Г. Ю. ЗНАЧУЩІСТЬ SOFT SKILLS ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЗДОБУВАЧА ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ.....	28
Плачинда Т. С. ПРАКТИЧНИЙ СКЛАДНИК ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ.....	34

СЕКЦІЯ 3

СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Пермінова Л. А., Гаран І. О. КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА ХЕРСОНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ.....	41
---	----

CONTENTS

SECTION 1

THEORY AND PRACTICE OF TEACHING

- Andrievskiy B. M., Perminova L. A.** FORMATION OF STUDENT ABILITY TO FORECAST IN THE PROCESS OF PEDAGOGICAL RESEARCH.....5
- Sagan O. V.** GAMIFICATION AS A MODERN EDUCATIONAL TREND.....12

SECTION 2

THEORY AND PRACTICE OF EDUCATION

- Burak V. H., Kartashova O. H.** EFFICIENCY OF IMPLEMENTATION OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF TRAINING FUTURE SPECIALISTS IN HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS.....19
- Pyrozhok H. Yu.** THE IMPORTANCE OF SOFT SKILLS FOR THE FORMATION OF A STUDENT'S PERSONALITY IN PRE-HIGHER EDUCATION AMIDST MARTIAL LAW.....28
- Plachynda T. S.** PRACTICAL COMPONENT OF THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN THE HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS.....34

SECTION 3

MODERN PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES

- Perminova L. A., Haran I. O.** CORPORATE CULTURE OF KHERSON STATE UNIVERSITY.....41

СЕКЦІЯ 1. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА НАВЧАННЯ

УДК 378:001.81:001.891-047.72

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2022-100-1>**ФОРМУВАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УМІННЯ
ПРОГНОЗУВАТИ У ПРОЦЕСІ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ**

Андрієвський Борис Макійович,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки та психології дошкільної та початкової освіти
Херсонський державний університет
Borusandr1938@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-5242-0873>

Пермінова Людмила Аркадіївна,
доктор філософії з педагогічних наук, професор,
завідувачка кафедри педагогіки, психології й освітнього
менеджменту імені професора Є. Петухова
Херсонський державний університет
Lperminova@ksu.ks.ua
<https://orcid.org/0000-0002-6818-3179>

За **метою** у статті поставлено розкриття передумови формування уміння прогнозувати у спеціально організованій дослідницькій роботі майбутніх учителів початкових класів, обґрунтування педагогічних аспектів розвитку їхньої прогностичної компетентності як інтегрованого показника майбутнього професійного становлення. Під час збору, обробки, узагальнення матеріалів було використано низку **методів**, зокрема аналіз теоретичних підходів до визначення педагогічно доцільних понять з проблеми прогнозування в організованих дослідженнях здобувачів вищої школи; спостереження за успішністю організації й проведення педагогічного дослідження, що залежить від якісно сформульованої гіпотези виконуваної роботи, від сформованості прогностичних умінь майбутніх учителів початкової школи. **Результати.** Основний матеріал обґрунтовує причини інтересу до педагогічної прогностики. Зрозуміло, що сучасний учитель не може якісно спланувати і проводити освітню діяльність, не спираючись на відповідні припущення, які допомагають передбачити позитивні результати поставленої мети. Вчитель чітко прораховує правильність вибраних методів, рівнів сформованості предметних компетентностей своїх вихованців. Для цього в нього мають бути сформовані прогностичні вміння. У статті надається низка визначень основних понять, які допомагають сформувати понятійний апарат здобувачів вищої освіти, дотримуватися вимог формулювання гіпотези педагогічного дослідження (випускової роботи, проєкту). Аналіз наукових доробок з проблеми формування прогностичної компетентності психологів, педагогів дозволив виокремити відповідні педагогічні аспекти формування прогностичних умінь: формування педагога нового типу; організація поетапного формування прогностичних умінь, різноманітні засоби реалізації інноваційності освітнього процесу професійної підготовки здобувачів у вищій школі тощо. **Висновок.** За результатами спостереження, проведеного опитування здобувачів вищої освіти з'ясовано: процес формування є тривалим і охоплює всі роки навчання; він є поетапним, що дає можливість зміцнити як теоретичні знання, так і практичні навички задля реалізації прогностичних умінь у майбутній професійній діяльності; основний акцент ставиться на магістерську підготовку як основну платформу формування заданого новоутворення.

Ключові слова: прогнозування, педагогічне прогнозування, дослідницька діяльність, навички прогнозування, прогностична компетентність.

FORMATION OF STUDENT ABILITY TO FORECAST IN THE PROCESS OF PEDAGOGICAL RESEARCH

Andrievskiy Boris Makeevich,
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor at the Department of Pedagogy and Psychology
Preschool and primary Education

Kherson State University
Borusandr1938@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-5242-0873>

Perminova Lyudmila Arkadyevna,
Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Professor,
Head of the Department of Pedagogy, Psychology and Educational Management
named after Prof. E. Petukhov

Kherson State University
Lperminova@ksu.ks.ua
<https://orcid.org/0000-0002-6818-3179>

The purpose of the article is to reveal the prerequisites for the formation of the ability to predict in a specially organized research work of future primary school teachers, to substantiate the pedagogical aspects of the development of their prognostic competence as an integrated indicator of future professional development. During the collection, processing, and summarization of materials, a number of methods were used, in particular, the analysis of theoretical approaches to the definition of pedagogically appropriate concepts from the problem of forecasting in organized studies of university graduates; monitoring the success of the organization and conducting pedagogical research, which depends on the correctly formulated hypothesis of the work being performed, on the formation of prognostic skills of future primary school teachers. **The results.** The main material substantiates the reasons for the interest in pedagogical prognostication. It is clear that a modern teacher cannot qualitatively plan and conduct educational activities without relying on appropriate assumptions that help predict the positive results of the set goal. The teacher clearly calculates the correctness of the chosen methods, the levels of formation of the subject competencies of his pupils. For this, he must have prognostic skills. The article provides a number of definitions of basic concepts that help to form the conceptual apparatus of higher education applicants, to comply with the requirements of formulating a hypothesis of pedagogical research (graduation thesis, project). The analysis of scientific works on the problem of the formation of prognostic competence of psychologists and teachers made it possible to single out the relevant pedagogical aspects of the formation of prognostic skills: the formation of a new type of teacher; organization of the gradual formation of prognostic skills, various means of implementing the innovativeness of the educational process of professional training of applicants in higher education, etc. **Conclusion.** According to the results of the observation and survey of higher education students, it was found out: the process of formation is long and covers all years of study; it is step-by-step, which provides an opportunity to strengthen both theoretical knowledge and practical skills in order to implement prognostic skills in future professional activity; the main emphasis is placed on master's training as the main platform for the formation of a given neoplasm.

Key words: *forecasting, pedagogical forecasting, research activity, forecasting skills, forecasting competence.*

Вступ. Виклики сьогодення вимагають від університетів колосальних зусиль до встановлення і реалізації умов задля змін освітнього процесу. Зокрема, запровадження Концепції Нової української школи має змінити початкову освіту, але для цього школа має отримати вчителя інноваційного типу. Цілком зрозуміло: якість освіти не може бути вищою за якість педагогів, які у ній працюють. Таким чином, передумовою будь-якої освітньої реформи має бути підготовка нової генерації педагогічних кадрів. Також ми спираємось на новий державний стандарт освіти, де задекларовано вчителя

як ключову фігуру Нової української школи. Слід зазначити, що залишається актуальною і «пріоритетною проблемою закладів вищої освіти педагогічного спрямування на етапі інтеграції України до європейського освітнього простору, підготовка вчителя нової генерації: сучасній школі потрібні вчителі, здатні забезпечити реалізацію творчого потенціалу учня» (Андрощук, 2009). Наприклад, О. Савченко вважала за необхідне врахування в освітньому процесі індивідуальних потреб і відмінностей учнів, що потребує від фахівців відповідного рівня професійної майстерності: «учитель

початкових класів має створити для учнів безпечне, творче середовище, сприятливий психологічний клімат, в якому вони самостійно розвиваються, підвищують свій рівень відповідальності» (Савченко, 2007).

Таким чином, слід постійно оновлювати зміст професійної підготовки здобувачів освіти, робити його більш гнучким, професійно спрямованим. «Зміст теоретичної готовності вчителя виявляється в узагальненому вмінні педагогічно мислити, що передбачає наявність аналітичних, прогностичних, проєктивних, а також рефлексивних умінь» (Жигайло, 2012). Звернемо увагу на прогностичні вміння як на такі, що є важливими в професійній діяльності, та такі, що є предметом нашого дослідження.

Мета статті – розкрити передумови формування вміння прогнозувати у спеціально організованій дослідницькій роботі майбутніх учителів початкових класів, обґрунтувати чинники розвитку їхньої прогностичної компетентності як інтегрованого показника якісного професійного становлення.

Хочемо звернути увагу на динаміку змін освітньої практики реалізації інноваційних тенденцій у системі освіти, що зумовлено вимогами держави щодо її реформування. Для «досягнення високого рівня професійної діяльності сучасний учитель має організувати власну педагогічну діяльність на прогностичній основі. Прогностичні знання, вміння і навички сприятимуть передбаченню можливих змін у змісті, структурі й організації навчально-виховного процесу. Згідно з цим досить легко можна вносити корективи щодо впровадження педагогічних інновацій і планувати власну професійно-педагогічну діяльність» (Миньківська, 2015). Ми вважаємо, що «наявність цілеспрямованої прогностичної інформації про ймовірні кількісні та якісні характеристики умов і супутніх обставин, в яких будуть навчатися і виховуватися молоді покоління в майбутньому, дозволить своєчасно реагувати на зміни в науці, техніці і виробництві, приймати відповідні управлінські рішення щодо вдосконалення діяльності навчально-виховних закладів, якісного виконання ними соціального замовлення. Ідеться про так званий прогностичний фон, врахування якого забезпечує трансформацію педагогічної технології в нових умовах» (Андрієвський, 2011).

Як відомо, в багатьох сферах життя прогнозування посідає провідне місце. Для педагогічної науки це не є виключним. Поняття «прогнозування» означає «розроблення прогнозів, імовірних суджень щодо стану функціонування об'єкта у найближчому і віддаленому майбутньому» (Енци-

клопедія освіти, 2008: 716). Своєю чергою «педагогічне прогнозування покликане передбачити нові вимоги суспільства, що стрімко розвиваються; необхідні змістові та організаційно-структурні зміни в освіті; нові вимоги щодо змісту, методів, засобів та організаційних форм навчання й виховання» (Миньківська, 2015). Тобто специфіка педагогічного прогнозування корелюється з процесом прогностичної діяльності особистості.

Останнім часом процес підготовки здобувачів вищої освіти набуває змін. Це зумовлено як воєнним станом у державі, так і змінами акцентів у змісті освіти, розширенням кола вибору методів і прийомів навчання, поширенням різноманітних інноваційних технологій викладання в нестандартних умовах тощо. Цікавими для нашого дослідження є зміна й системи управління освітнім процесом, де важливу роль відіграє науково-дослідницька діяльність. Зокрема, можна виокремити деякі нюанси: «керуючим суб'єктом в освітній системі є викладач, який організує, контролює, корегує (в разі необхідності) навчально-пізнавальну діяльність. Але конструктивна роль належить і самим здобувачам освіти, їхньому свідомому прагненню до самоуправління процесом набуття знань (особливо у системі професійної підготовки). У процесі спільної діяльності керуючий і керований суб'єкти освітнього процесу перебувають у тісному взаємозв'язку і взаємозалежності, на основі змін у змісті освіти вони можуть трансформувати характер професійно-педагогічної взаємодії» (Повідайчик, 2018). Таким чином, зорганізується відповідний тандем «викладач-здобувач», що дозволяє більш ефективно реалізувати цілі освіти майбутніх фахівців, де науково-дослідницька діяльність набуває ваги і являє собою підґрунтя високого професіоналізму в педагогічній діяльності.

Предметом нашого дослідження є формування прогностичних умінь в процесі організації дослідницької діяльності та узагальнення її результатів у випусковій роботі. Практика викладання в закладах вищої освіти дозволяє констатувати: одним із головних видів діяльності, який засвідчує рівень науково-дослідницької підготовки здобувачів вищої освіти, є випускові роботи, перевагою яких можна вважати, з одного боку, відтвореність змісту освіти, з іншого – набуття і застосування практичних умінь планування, проведення конкретного дослідження, навичок самостійної роботи тощо. Але звертаємо увагу на прогностичний компонент, який є необхідним і обов'язковим у науковому дослідженні.

У дослідженні ми звернули увагу на визначення прогностичної компетентності вчителя, яке дає Д. Пузіков, зокрема «це складна й динамічна професійна здатність, що включає взаємопов'язані цінності, мотиви, знання, прогностичні вміння й навички, практичний досвід, які визначають його спроможність успішно здійснювати прогностичну діяльність, прогнозувати розвиток суб'єктів, які належать до системи загальної середньої освіти» (Пузіков, 2018: 70–71). Як відомо, компетентність проєцирує у собі низку відповідних компетенцій, тобто знань, умінь, цінностей, раціональних способів діяльності тощо. Не слід забувати, що це також вибір способу виконання розумових дій, який дозволяє отримати випереджувальну інформацію, спрямовану на вирішення прогностичних завдань; здійснення професійної діагностики, визначення закономірностей розвитку об'єкта прогнозу, формулювання і аналіз гіпотези; встановлення наслідків дій; конструювання діяльності з реалізації прогнозу й управління процесом його реалізації.

Оригінальним є визначення О. Бартків і Є. Дурманенко, які розглядають прогностичну компетентність педагога, зокрема, дошкільного закладу, «як складну (включає компоненти), полідетерміновану (зумовлену низкою психологічних, фізіологічних, ситуативних, соціальних чинників), динамічну (постійно в розвитку) його здатність усвідомлено та цілеспрямовано планувати, передбачати (структуру, зміст, етапи, відхилення та виклики, результати) та корегувати освітній процес, власні педагогічні дії, переживання і проектувати та організовувати конструктивну педагогічну діяльність на підставі адекватного ймовірного прогнозу» (Бартків, Дурманенко, 2022). Як бачимо, визначення досить змістовне.

Організація прогностичної діяльності повинна бути спрямована на опанування студентами прогностичних умінь, під якими розуміють «систему теоретичних дій і операцій, спрямованих на отримання випереджувальної інформації про об'єкт-суб'єктну діяльність, що ґрунтуються на наукових положеннях і методах» (Поясок, Баспарточна, 2015).

Г. Кошонько, О. Поробок визначають «прогностичні вміння як засвоєний суб'єктом спосіб виконання розумових та практичних дій, що забезпечують отримання та аналіз випереджальної інформації про досліджуваній об'єкт, перетворення дійсних уявлень про об'єкт прогнозування з метою оптимального вирішення поставлених прогностичних завдань, контролю

та корекції прийнятих рішень на основі свідомого його застосування у професійно-практичній діяльності» (Кошонько, 2018).

Таким чином, можна вважати прогностичними вміння, які передбачають насамперед виконання дій, які спрямовані на побудову прогнозу, є базовими у процесі формування прогностичної компетентності, формування якої набуває значущості у професійній освіті майбутніх учителів початкової школи. Постає проблема якості формування такого новоутворення.

Наприклад, цікавими виявилися доробки С. Наход, де надається алгоритм «формування прогностичних умінь майбутніх практичних психологів, зокрема встановлення мети, завдань, методологічних засад, принципів, технологій формування прогностичних умінь; розроблення критеріїв та показників сформованості досліджуваного феномену та діагностування рівня сформованості прогностичних умінь майбутніх практичних психологів; моделювання змісту, форм та методів формування прогностичних умінь; рефлексія власних досягнень у професійному й особистісному зростанні, самодіагностика, самокоректування; діагностика кінцевого рівня сформованості досліджуваного феномену» (Наход, 2014: 70).

Аналіз наукових доробок дозволяє виокремити дослідження Т. Поясок і О. Баспарточної, які розробили технологію формування прогностичної компетентності здобувачів у процесі фахової підготовки. Авторами обґрунтовано її структуру, яка «складається з цільового, змістового, діяльнісного та результативно-діагностичного блоків, кожний з яких має специфічний зміст і методичні особливості та вирішує певну частину загальнопедагогічного завдання» (Поясок, Баспарточна, 2021). Ми можемо стверджувати про універсальність розробленої технології, зокрема, вона легко може модифікуватися в рамках будь-якої дисципліни і мати своє конструктивне перетворення, не змінюючи технологічного алгоритму.

Своєю чергою спробуємо обґрунтувати модель формування прогностичних умінь майбутніх учителів початкової школи. Вона являє собою цілісну систему заходів з формування зазначеного уміння. Наприклад, формування прогностичних умінь відбувається у процесі оволодіння здобувачами дослідницькою компетентністю протягом усіх років навчання у закладі вищої освіти (табл. 1). Такий процес характеризується як пропедевтичний, який відбувається на рівні бакалавріату.

Таблиця 1

**Оволодіння дослідницькою компетентністю за роками навчання у ЗВО
(за доробками Т. Ваколі (Ваколя, 2014))**

Курс	Оволодіння дослідницькою компетентністю
1 курс	<ol style="list-style-type: none"> 1. Володіння теоретичними методами наукового дослідження (такими як індукція, дедукція, аналіз, синтез). 2. Володіння методом вивчення психолого-педагогічної, наукової і методичної літератури, архівних матеріалів тощо.
2 курс	<ol style="list-style-type: none"> 1. Володіння теоретичними методами наукового дослідження (такими як порівняння, класифікація, абстрагування, конкретизація). 2. Володіння емпіричними методами наукового дослідження (такими як спостереження, вимірювання, виявлення протиріч). 3. Складання методологічного апарату дослідження (визначення мети, завдань, постановка проблеми, виділення предмета, об'єкта дослідження).
3 курс	<ol style="list-style-type: none"> 1. Володіння теоретичними методами наукового дослідження (такими як аналогія, моделювання, формалізація, ідеалізація, узагальнення). 2. Володіння емпіричними методами (такими як тестування, анкетування, опитування, метод експертних оцінок). 3. Складання методологічного апарату дослідження (визначення критеріїв оцінки достовірності досліджень, побудова гіпотези). 4. Складання програми експерименту.
4 курс	<ol style="list-style-type: none"> 1. Побудова логічної структури теоретичного дослідження. 2. Використання методів математичної статистики. 3. Використання кореляційного аналізу. 4. Опис отриманих даних.

Слід зазначити, що прогностичні уміння пов'язані з управлінням освітнім процесом і передбачають комплекс педагогічно доцільних методів і прийомів організації учіння, засоби мотивації щодо оволодіння практичними знаннями і навичками майбутньої діяльності, чітке уявлення у свідомості кожного здобувача вищої освіти, який є суб'єктом управління, про мету його діяльності, спрямовану на очікуваний результат. Ми цілком погоджуємось з тим, що прогностична діяльність учителя має бути чітко послідовною і носити поетапний характер, зокрема «на початковому етапі вивчаються приклади прогнозування педагогічної ситуації, прийоми, які були використані, послідовність дій і підбір доказів. На наступному етапі передбачається творче використання основних способів і прийомів пошукової діяльності для вирішення педагогічних завдань; використання засвоєних евристичних прийомів і методів у нових умовах; розгляд кількох способів виконання завдань; організація, планування, контроль власної діяльності відповідно до різних варіантів рішень. Заключний етап прогностичної діяльності педагога – етап прийняття рішень, що передбачає застосування евристичних методів у разі вирішення завдань, визначення наукової основи педагогічної ситуації та її можливих наслідків» (Минківська, 2015: 122). Як бачимо, запропоновані М. Минківською етапи прогностичних дій корелюються з етапністю формування дослідницьких умінь майбутніх

учителів початкової школи, що є підґрунтям формування прогностичних умінь здобувачів вищої освіти.

Подальше навчання в магістратурі дає можливість формувати вміння, прогнозувати розвиток особистості вихованців, класного колективу та прогнозування суто педагогічного процесу. Майбутні фахівці виказують якість сформованості прогностичних умінь під час підготовки випускової роботи.

Важливим полігоном для формування прогностичних умінь є виробнича практика, де магістранти набувають навички практичної реалізації умінь аналізувати й прогнозувати педагогічні процеси і явища, творчо використовувати набуті знання, досвід. Про це свідчать узагальнені результати проведеного опитування магістрів першого і другого курсів (табл. 2).

До речі, педагогічне прогнозування передбачає дослідження, що базується на наукових методах, тому, на нашу думку, важливим показником прогностичної компетентності є ступінь володіння методами прогнозування. Як бачимо, у таблиці найменші відсотки ми побачили як раз у показника «володіння методами прогнозування». Розуміємо, що коло методів досить широке, і вимагає від здобувачів відповідного часу для їх засвоєння, а ресурси освітньої програми незначні. Для поліпшення ситуації нами було організовано серію спеціальних тематичних консультацій, комплекс завдань для самостійної роботи. Це дало можливість

Таблиця 2

Порівняльні показники сформованості прогностичних умінь здобувачів другого освітнього рівня під час проходження практики у % (2021–2022 роки)

Прогностичні уміння	Рівні								
	Високий			Середній			Низький		
	1к	2к	Р	1к	2к	Р	1к	2к	Р
Володіння методами прогнозування	0,5	1,2	0,7	14,3	14,4	0,1	85,2	84,4	0,8
Вмотивованість на прогностичну діяльність	3,1	5,2	2,1	16,7	16,3	0,4	80,2	78,5	1,7
Уміння аналізувати і прогнозувати	1,9	3,6	1,7	13,1	14,6	1,5	85,0	81,8	3,2
Робота з інформацією, навички доброчесності	3,2	7,6	4,4	15,2	18,1	3,1	81,6	74,3	7,3
Дослідницькі знання і вміння	4,8	6,9	2,1	16,9	19,9	3,0	78,3	73,2	5,1
У середньому	2,3	4,1	1,9	16,3	14,0	1,8	83,4	78,4	5,0

активізувати процес реалізації прогностичних умінь під час роботи над магістерським дослідженням. Зокрема, магістранти приділяли увагу методам моделювання й уявного експерименту. На думку майбутніх учителів, такі методи «найбільш зрозумілі» (62%) й «можуть бути успішно реалізовані у майбутній педагогічній практиці» (76%). Магістрантами було відзначено, що метод уявного експерименту передбачає створення різних психолого-педагогічних ситуацій, що допомагає виявити напрями подальшого розвитку зазначеного в дослідженні явища. Також здобувачі звернули увагу на те, що правильно спланований експеримент дає змогу створити ефективні, педагогічно доцільні умови для реалізації прогнозу (71%). «Уявний експеримент припускає оперування ідеалізованим об'єктом; оперування полягає в уявному створенні того чи іншого стану, різних ситуацій, що дає змогу виявити найбільш важливі особливості досліджуваного об'єкта. Будь-який реальний експеримент, перш ніж його буде здійснено на практиці, дослідник спочатку відтворює в уяві – у процесі обміркування, планування. Уявний експеримент є основою будь-якого реального експерименту» (Минківська, 2015). Досить високий показник дослідницьких знань і вмінь пояснюється добре організованою роботою на бакалаврському рівні. Під час викладання дисциплін учителі звертали увагу на розвиток мовленнєвих і мисленнєвих процесів, які характеризують змістовність здатності до прогнозування, поглиблення професійних знань і умінь, необхідних для самореалізації у майбутній діяльності. На жаль, ми очікували більш високі показники вмотивованості на прогностичну діяльність, тому вважаємо її провідною в організації

дослідницької діяльності. Причиною вважаємо практично відсутній досвід професійної діяльності і неусвідомлення необхідності самореалізуватися в прогностичній діяльності. Тому слід звернути увагу на ефективність впливових заходів формування мотивації майбутніх учителів початкових класів.

Висновки. Вагомим аргументом необхідності педагогічного прогнозування є державна політика з інновацій в освіті. Зокрема, початкова освіта активно реалізує Концепцію Нової української школи, що своєю чергою вимагає вчителя нової формації, а це тягне за собою реформування вищої школи, уникнення суперечностей між якістю освіти та механізмів щодо її забезпечення. За результатами аналітичної роботи з науково-педагогічними, методичними джерелами нами було зроблено припущення, що формування прогностичних умінь можливе в умовах його розгляду як базового складника прогностичної компетентності здобувачів вищої освіти. Результати дослідження доводять доцільність висунутої гіпотези. Також актуалізується питання своєчасності процесу формування прогностичних умінь в умовах організації і проведення педагогічного дослідження, узагальнення його результатів у магістерській випусковій роботі, що відбувається більш ефективно за рахунок активного включення здобувачів у дослідницьку діяльність.

Проведене дослідження не вичерпує всієї глибини зазначеної проблеми. Перспективними залишаються: проблема обґрунтування педагогічно доцільних засобів формування прогностичних умінь в умовах військового часу, вмотивованість здобувачів на прогностичну діяльність, система діагностики показників прогностичної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрієвський Б. Прогностичність як критерій ефективності педагогічних технологій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2011. Вип. 23. С. 9–11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2011_23_4.
2. Андрощук Л.М. Формування індивідуального стилю діяльності майбутнього вчителя хореографії : дис. канд. наук : 13.00.04. 2009. Полтава. 28 с.
3. Бартків О., Дурманенко Є. Формування прогностичної компетентності майбутніх вихователів: дидактичний аспект. *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*. Кременчук : КрНУ. 2022. Випуск 1 (132). С. 124–130 (224 с.).
4. Брушневська (Bryszewska) І. Професійна готовність майбутніх педагогів до здійснення прогностичної діяльності в умовах сучасного ДНЗ. 2016. URL: <http://kelmczasopisma.com/ua/jornal/37>.
5. Ваколя Т.І. Технологія формування дослідницької компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі професійної підготовки : методичний посібник. Мукачєво : МДУ. 2014. 115 с.
6. Савченко О.Я. Виховний потенціал початкової освіти. Київ : СПД «Щутинович Т. І.». 2007. 204 с.
7. Жигайло О. Психологічні аспекти формування професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи 2012. URL: https://dspu.edu.ua/youngsc/AQGS/2012_1/19.pdf.
8. Наход С.А. (2014) Методологічні підходи до розробки технології формування прогностичних умінь практичних психологів засобами інтерактивних технологій. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 014. № 2 (8). С. 69–75.
9. Кошонько Г.А., Поробок О.О. Прогностичні вміння в структурі професійної діяльності майбутніх психологів. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія «Психологічні науки»* / гол. ред. О.Ф. Волобуєва. Хмельницький : Вид-во НАДПСУ. 2018. № 2 (10). С. 130–142.
10. 9. Повідайчик О.С. Особливості управління науково-дослідницькою підготовкою соціальних працівників. 2018. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua › jsru › bitstream>.
11. *Енциклопедія освіти* / гол. ред. В.Г. Кремень. Акад. пед. наук України. Київ : Юрінком Інтер. 2008. 1040 с.
12. Пузіков Д.О. Прогнозування розвитку загальної середньої освіти: рівень учителя. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 3. С. 67–74.
13. Поясок Т.Б., Беспарточна О.І. Прогностичні уміння як показник якості професійної підготовки. *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. Серія «Педагогічні науки»*. 2015. Вип. 1 (2). С. 89–95.
14. Поясок Т., Беспарточна О. Технологія формування прогностичної компетентності студентів у процесі фахової підготовки. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*. 2021. Випуск 45. С. 179–188. URL: <file:///C:/Users/Admin/Desktop/D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D0%BE%D0%B7/1231998.pdf>.

REFERENCES

1. Andriievskiy, B. (2011) Prohnostychnist yak kryterii efektyvnosti pedahohichnykh tekhnolohii. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Pedahohika. Sotsialna robota. Vyp. 23. S. 9–11*. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2011_23_4.
2. Androshchuk, L.M. (2009) Formuvannya indyvidualnoho styliu diialnosti maibutnoho vchytelia khoreohrafii: dys. kand. nauk: 13.00.04. Poltava. 28 s.
3. Bartkiv, O., Durmanenko, Ye. (2022) Formuvannya prohnostychnoi kompetentnosti maibutnykh vykhovateliv: dydaktychnyi aspekt. *Visnyk Kremenchutskoho natsionalnoho universytetu imeni Mykhaila Ostrohradskoho. Kremenchuk: KrNU. Vypusk 1 (132). S. 124–130 (224 s.)*.
4. Brushnevskaya (Bryszewska), I. (2016) Profesiina hotovnist maibutnykh pedahohiv do zdiisnennia prohnostychnoi diialnosti v umovakh suchasnoho DNZ. Retrieved from: <http://kelmczasopisma.com/ua/jornal/37>.
5. Vakolia, T.I. (2014) Tekhnolohiia formuvannya doslidnytskoi kompetentnosti maibutnykh uchyteliv pochatkovoї shkoly v protsesi profesiinoї pidhotovky: metodychnyi posibnyk. Mukachevo: MDU. 115 s.
6. Savchenko, O.Ya. (2007) Vychovnyi potentsial pochatkovoї osvity. Kyiv: SPD «Tsudynovych T. I.». 204 s.
7. Zhyhailo, O. (2012) Psykholohichni aspekty formuvannya profesiinoї kompetentnosti maibutnykh uchyteliv pochatkovoї shkoly. Retrieved from: https://dspu.edu.ua/youngsc/AQGS/2012_1/19.pdf.
8. Nakhod, S.A. (2014) Metodolohichni pidkhody do rozrobky tekhnolohii formuvannya prohnostychnykh umin praktychnykh psykholohiv zasobamy interaktyvnykh tekhnolohii. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriya «Pedahohika i psykholohiia»*. № 2 (8). S. 69–75.
9. Koshonko, H.A., Porobok, O.O. (2018) Prohnostychni vminnia v strukturі profesiinoї diialnosti maibutnykh psykholohiv. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Seriya: Psykholohichni nauky / hol. red. O.F. Volobueva. Khmelnytskyi: Vyd-vo NADPSU. № 2 (10). S. 130–142*.
9. Povidaichyk, O.S. (2018) Osoblyvosti upravlinnia naukovo-doslidnytskoiu pidhotovkoiu sotsialnykh pratsivnykiv. Retrieved from: <https://dspace.uzhnu.edu.ua › jsru › bitstream>.
11. *Entsyklopediia osvity* (2008). / hol. red. V.H. Kremen. Akad. ped. nauk Ukrainy. Kyiv: Yurinkom Inter. 1040 s.
12. Puzikov, D.O. (2018) Prohnozuvannya rozvytku zahalnoi serednoi osvity: riven uchytelia. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal. № 3. S. 67–74*.
13. Poiasok, T.B., Bespartochna, O.I. (2015) Prohnostychni uminnia yak pokaznyk yakosti profesiinoї pidhotovky. *Visnyk Kremenchutskoho natsionalnoho universytetu imeni Mykhaila Ostrohradskoho. Seriya: Pedahohichni nauky. Vyp. 1 (2). S. 89–95*.
14. Poiasok, T., Bespartochna, O. (2021) Tekhnolohiia formuvannya prohnostychnoi kompetentnosti studentiv u protsesi fakhovoї pidhotovky. *Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka. Pedahohichni nauky. Vypusk 45. S. 179–188*. Retrieved from: <file:///C:/Users/Admin/p/D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D0%BE%D0%B7/1231998.pdf>.

Стаття надійшла до редакції 08.12.2022.
The article was received 08 December 2022.